

Derleme Makale

Sosyal Hizmet Eğitiminde Sanat, Sanat Terapisi ve Sanat Eğitiminin Önemi

The Importance of Art, Art Therapy and Art Education in Social Work Education

Ergün HASGÜL

Sağlık Bilimleri Üniversitesi Gülhane Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü

ergun.hasgul@sbu.edu.tr

<https://orcid.org/0000-0002-1682-5213>

Makale Gönderme Tarihi	Revizyon Tarihi	Kabul Tarihi
01.05.2020	24.05.2020	04.06.2020

Öz

Sosyal hizmet uygulamasında, planlı müdahale sürecinde, mülakatlarda, kayıt tutma ve raporlamada, politika ve program geliştirmede ve sosyal hizmet mesleğinin hizmet verdiği bütün alanlarda ve kullandığı enstrümanlarda yaratıcılık, sanatsal duyarlılık ve sanat terapisi sosyal hizmet uzmanının temel bir aracı olmalıdır. Uygulamalı bir bilim olan sosyal hizmetin, bilgi, beceri ve değer temellerinin birlikte kullanılması da bir yaratıcılık ve sanatsal duyarlılık gerektirmektedir. Bu yaratıcılık ve duyarlılık sosyal hizmetin sanatsal yönünü ortaya çıkarmaktadır. Yapılan çalışmalar sanatın ve yaratıcı sürecin, müracaatçının duygusal çatışmalarını çözümlemesinde, sosyal becerilerini, farkındalığını, yaratıcı düşüncüyü ve benlik saygısını artırmasında, anksiyetesini azaltmasında, baş etme mekanizmalarını ve problem çözme becerilerini geliştirmesinde faydası olacağını ortaya koymaktadır. Bu çalışmada, sosyal hizmet eğitiminde müfredat hazırlanmasında sanata, sanat terapisine ve sanat eğitime yer verilmesinin önemine değinilmek amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Eğitim, Sanat, Sanat Eğitimi, Sanat Terapisi, Sosyal Hizmet

Abstract

Creativity, artistic sensitivity and art therapy should be an essential instrument of social workers in the social work practice, planned intervention process, interviews, record keeping and reporting, policy and program development, all areas where the profession of social work renders service and all instruments it uses. Collocation of knowledge, skills and value bases of social work which is an applied science also requires a creativity and an artistic sensitivity. This creativity and artistic sensitivity reveal the artistic aspect of social work. The studies being carried out suggest that art and creative process will be useful for the client to sort out her/his emotional conflicts, increase her/his social skills, awareness, creative thinking and self-respect, decrease her/his anxiety and develop her/his coping mechanisms and problem solving skills. In the study, it is aimed to stress the importance of including art, art therapy and art education in preparing curricula in the social work education.

Keywords: Art, Art Education, Art Therapy, Education, Social Work.

1. Giriş

İnsanların sosyal işlevselliklerini arttırarak sosyal değişim sağlamayı amaçlayan sosyal hizmet, insana hizmet veren diğer disiplinler gibi insanların değişen ve gelişen topluma adapte olabilmeleri için iyilik hallerinin artmasını ve sürdürülebilirliğini sağlamak amacıyla hizmet veren bir yardım mesleği ve aynı zamanda bir uygulamalı bilimdir. Yukarıda ifade edilen bu gelişim ve sürdürülebilirlik için bilinçli değişim temel şarttır. Sosyal değişim ajanı olarak sosyal

Önerilen Atıf /Suggested Citation

Hasgöl, E. 2020. Sosyal Hizmet Eğitiminde Sanat, Sanat Terapisi Ve Sanat Eğitiminin Önemi, *Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi Dergisi*, 55(2), 1318-1329

hizmet uzmanının sosyal hizmet müdahalesini gerçekleştirmede bazı becerilere sahip olması beklenmektedir. Yaratıcı fikirlere sahip, sorumluluk sahibi, farklılıklara saygı duyan, eleştiriye açık ve eleştirel düşünebilen, sözlü ve sözlü olmayan tüm iletişim becerilerini gözlemleyebilen ve kullanabilen, müracaatçının duygularını ve düşüncelerini anlayabilen, empati kurabilen bir sosyal hizmet uzmanı, yardım ilişkisini başlatmış olur (Serpen ve Hasgöl, 2015).

Sosyal hizmet uzmanları bu rol ve işlevleri yerine getirirken sosyal hizmetin kuramsal, olgusal ve uygulama bilgisinden faydalanmaktadır. Sosyal hizmet kuramı, eğitimi ve uygulamasında sanatsal duyarlılık ve yaratıcılık önemli bir araçtır. Sanata duyarlı ve yaratıcı bilim insanı ve uygulayıcılar, müracaatçının sosyal hizmet gereksinimlerini gidermede sanatı ve yaratıcılığı bir iletişim aracı olarak kullanabilir (Sayar, 2005). Sanat, sadece sosyal hizmet için değil, sosyal hizmet gibi insana hizmet eden tüm disiplinlerin üzerinde durması gereken bir kavramdır. Çünkü Brommer ve Horn (1985)'un da dediği gibi insanlar baktıkları her yerde sanat ve tasarım çalışmalarını görebilirler. Sanatın etkisini günlük yaşamımızda hemen her gün insanlara, kullandıkları bir sabah kahvaltısı tabağında, sofrta takımlarında, mobilyalarında ve kıyafetlerinde görünür. Günlük hayatı her anlamda etkileyen sanat, insanları, aileleri, grupları ve toplumları da etkilemektedir. Sanat bu açıdan yardım meslekleri için önemlidir.

Hastalıkların tedavisinde sanatın kullanımı sanatla tedavi adıyla olmasa da eski zamanlara dayandığı görülmektedir. Ruh çağırma veya Şamanizm eski çağlardan bu güne var olan geleneksel tedavi ayinleri olarak kullanılmaktadır. Bu ayinlerde çoğu zaman tüm sanatsal aktiviteler hep birlikte kullanılır veya sanat nadiren de olsa tek başına kullanılırdı. Ayrıca yeniden doğuşu ve ölümü de içeren ayinler yapıldı. Bu ayinlerde sembolik olarak ölümün kenarına gelen kişinin yaşama yeniden, yeni takdirler ve içgörülerle döndüğü inancı vardı (Moreno, 2001). Mesnevilikte de ney metaforunun ne kadar önemli olduğu ortadadır. Tosun ve Erdoğan (2013) ney metaforunu anlamının Mevlana felsefesini anlamada temel bir yere sahip olduğunu belirtmiştir. Ney'in dinlendirici etkisinin insanı sorunlarından uzaklaştırdığı ve olgunlaştırdığı düşünülmektedir. Yine dramının çocukların gelişimi, davranış değişiklikleri, eğitim, ruhsal rahatsızlıklar gibi konularda önemli bir etkisinin olduğu yapılan çalışmalarla kanıtlanmıştır (Piaget, 1951).

Literatürde, müziğin, dramının, görsel sanatların, dansın, resmin, heykelin vb. tüm sanat türlerinin sanat terapisinin içgörünün, farkındalığın, yaratıcı düşüncenin, özsaygının, beden imgesi hoşnutluğunun, yaşam kalitesinin, sosyal becerilerin artmasında, stres, depresyon, kaygı, duygusal problemlerin, yorgunluk hissinin azalmasında etkili olduğu sonucuna ulaşan çalışmalara rastlanmıştır (American Art Therapy Association, 2007; Appalachian Expressive Arts Collective, 2003; Bar-Sela vd., 2007; Monti vd. 2006; Ager vd., 2011; Tunç, 2007; Barret vd., 2003; Ehntholt ve Yule, 2006). Sosyal hizmet uzmanlarının çoğu zaman uygulamalarında karşılaştıkları bunlar ve bunlar gibi sorunlarla mücadele etmelerinde, müracaatçıların da bu becerilerini geliştirebilmelerinde yardımcı olabilmeleri için sanatsal duyarlılığa, sanat, sanat terapisi bilgisine sahip olmaları gerekmektedir. Bu bilginin bir kısmı kişisel çabalarla da öğrenilebilir. Ancak sistematik bir bilgi ve beceri olarak aktarabilmek için sanatın, terapisinin ve türlerinin bir eğitim müfredatı içerisinde verilmesi önem arz etmektedir.

Bu çalışmada, sosyal hizmet eğitim müfredatı hazırlanmasında sanata, sanat terapisine ve sanat eğitimine yer verilmesinin önemine değinilmek amaçlanmıştır. Bu amaçla aşağıdaki bölümlerde, sanat ve bir bilim olarak sosyal hizmet konusuna, sanat terapisine ve türlerine, sanat eğitimine yer verilecektir.

2. Sanat ve Bir Bilim Olarak Sosyal Hizmet

Sanat, insanların birbirlerini anlamalarına yardımcı olan bir iletişim aracıdır. Castells (2001)'in de ifade ettiği gibi, sanat "her zaman, farklı ülkelerden ve kültürlerden insanların, farklı cinsler, farklı sosyal, etnik veya güc grupları arasında köprü kurar. Sanat, insanlar arasındaki farklılıkları, çatışmaları ve baskıları bir tarafa bırakır ve onların birlikte yaşabilme becerilerini denemelerini sağlar". Bu anlamda sanatın, dil, renk, ırk, din, ayrımı gözetmeksizin, dünyanın paylaştığı evrensel bir araç, ortak bir görsel iletişim aracının oluşmasını sağladığı söylenebilir (Mercin ve Alakuş, 2007). Anderson (2003: 61)'a göre, sanatın amacı, estetik bir yapı olan sanat eserini kabul

etme ve benimseme sürecinde insanların birbirlerini anlamasına yardımcı olmaktır. Bu açıdan sanatın amacı ile sosyal hizmet gibi bilimlerin inceledikleri alanlar ve amaçları benzerlik göstermektedir. Bu noktada bilim ile sanat ilişkisine değinmek doğru olacaktır.

Johnson sosyal hizmetin bilimsel yönü ile sanatsal yönünün çatışmayacağını ifade etmiştir. Bununla birlikte, sosyal hizmetin sanatsal ve bilimsel yönleri birbirlerini tamamlayıcı niteliktedir. Coady ve Lehmann (2008: 59)'ın da ifade ettiği gibi “mesleki uygulamalarda faydalanılan sanatsal yaklaşımlar; mekanik, mantıksal ve bilimsel yaklaşımların sınırlarını kabul ettiği gibi, öznel değerlerin, yaratıcı ve insancıl öğelerin önemini de kabul eder”. “Kültürel farklılıklara saygı, sınıfsal çeşitlilikler, cinsiyet ayrımcılığı, sistematik ve sezgisel olmayan kavrama gücü ve mantıksal boyutlar” (Brawley vd., 1998: 208) sosyal hizmetin artistik ve bilimsel bir mozaik olarak tanımlanmasını sağlayan niteliklerdendir.

Skidmore ve Thackeray (1976) ise “değer ve bilim temeli ile birlikte bir sanat” olarak sosyal hizmet biliminin uygulamalarının doğası gereği sanatsal duyarlılığa yaklaştığını ifade etmiştir. Sosyal hizmet biliminin ve mesleğinin etkili bir uygulama geliştirmesinde ve yapmasında önemli olan bu sanatsal nitelik, bilim ve sanatın bütüncül boyutlarını göstermektedir (Tazeoğlu Erol, 2016).

Sosyal hizmet bir dayanışma ve yardım etme mesleğidir. Sosyal hizmet sahip olduğu kimi özellikler nedeniyle diğer yardım mesleklerinden farklılaşmaktadır (Hasgöl, 2016). Sosyal hizmeti diğer mesleklerden farklılaştıran en önemli özellik; uygulama merkezine insanların yaşam deneyimleri ve çevreleriyle etkileşimlerini koymasındır. Sosyal hizmet hem insanlarla hem de insanlar için mücadele veren bir meslektir (Duyan, 2010). Bu nedenle sosyal hizmetin kapsamı ve faaliyet alanı oldukça geniştir. Sosyal hizmet uzmanlarının mikro, mezzo ve makro düzeylerdeki uygulamalarda yetkin olması gerekmektedir. Sosyal hizmetin mikro uygulamalarında; aile, okul, akran grubu, komşular ve çocuk bakım ortamları gibi yakın çevrelere yapılan müdahaleler, mezzo uygulamalarında; yakın çevre arasındaki bağlantılardan (çocuğun evi ve okulu gibi) oluşan sistemlere yapılan müdahaleler, makro uygulamalarında politikalar, yasalar, bağlam (doğu kültürü, batı kültürü, ulusal ekonomik ve siyasi kültür, altkültür gibi) ile ilgili müdahaleler yer almaktadır (Duyan, 2010).

3. Sanat Terapisi

Zaman içerisinde sanatın yaratıcı sürecinin, iyileştirici ve rehabilite edici etkilerinin temelinde, tamamlayıcı bir terapi yöntemi olarak “sanat terapisi” ortaya çıkmıştır. Sanat terapisi, tedavi edici süreç ile yaratıcı sürecin birleşmesi olarak tanımlanan ve sanatın hemen tüm türlerinden yararlanılan multidisipliner bir alandır. Sanat terapisinin amacı; bilinçaltına atılmış ve baskılanmış duygu ve düşünceleri açığa çıkarmak ve kişilere, uyumsuz davranış yapıları ve defansları konusunda içgörü kazandırmaktır (Kar, 2011). Simon (1997)'a göre sanat terapisinin amacı ise, bir yönlendirici eşliğinde bir imgeleme deneyimleyerek, onu görünebilir bir imge olarak dışsallaştırmak ve onu yardımcı bir kişi ile keşfetmektir. Bu süreçte çalışma ve bütün bir imge yaratım sürecini izleme fırsatına sahip olmak, bu süreçte verebilmek ve geri bildirim almak da amaçlardandır. Kimi araştırmacılara göre de sanat terapisi; kendini keşfetme, ifade etme ve iyileşme süreci olarak görülmektedir (Rubin, 1999; Malchiodi, 1998).

Sanat terapisinde amaç kişinin kendisini kelime kullanmadan simgelerle anlatması olduğundan, her türlü görsel sanatın ekspresyonist sembollerini kullanılabilir. Çizim, Seramik, Maket, Maske ve Kuklalar, Drama, Dans, Film, Resim, Boyama, Kolaj, Heykel, Fotoğraf, Müzik gibi pek çok sanatsal etkinlikle ifade teknikleri kullanılabilir (Kar, 2011).

Sanat terapisinin ilk sistematik uygulamaları I. Dünya Savaşının ardından müzik terapisinin kullanılmasında, Moreno'nun canlandırmanın etkili gücünü vurgulayarak yaptığı psikodrama çalışmalarında ve Goodenough'un çocukların bilişsel gelişimini değerlendirmek için çizimlerden yararlanmasında görülmektedir (Akt: Malchiodi, 2005).

Sanat terapisi temellerini yoğun olarak psikanalizden almıştır. Teorik altyapısı ve pratik metotları temelde Freud'un 1900'lerde kurduğu paradigmasına dayanır. Batı kültürü temel olarak sözel iletişimi baz aldığından, uygulayıcılar terapilerde ifade ve iletişim aracı olarak konuşma dilini

kullanmışlardır. Ancak psikoteröpatik pratikte; psikodrama, dans, şiir ve sanat terapisi gibi duygusal ifadenin farklı formlarını daha geniş biçimde araştırabilmek için yeni bir açılım oluşmaya başlamıştır. Bu anlamıyla dışavurumcu sanat, otantik duyguları uyandırmak için güç içeren semboller sağlayarak insan deneyimini ileri götürmektedir (Kar, 2011).

Sanat terapisi görsel araçları, imgelemi, yaratıcı süreçlerle oluşan danışanın gelişimini, yeteneklerini, kişiliğini, ilgilerini ve çatışmalarını yansıttığı yaratıcı ürüne verdikleri tepkileri kullanmaktadır. Sanat terapisi duygusal çatışmaları uzlaştırması, farkındalığı arttırması, sosyal becerileri geliştirmesi, davranışları yönetmesi, problemleri çözmesi, kaygıyı azaltması, gerçeğe yöneltmesi ve öz-saygıyı arttırması anlamında terapötiktir (American Art Therapy Association, 2007).

Sanat terapi programlarının uygulandığı yerler, başlıca hastaneler, klinikler, kamu ve toplum kuruluşları, sağlık merkezleri, eğitim kurumları ve özel işletmeler olmakla birlikte evler dahil ihtiyaç duyulan her yerde uygulanabilme kolaylığı bulunan bir aktivitedir (American Art Therapy Associations, 2007).

Sanat terapisi çalışmalarında, ihtiyaca göre bireysel veya grup sanat terapisi seçilebilmektedir (Liz ve Lynette, 2005). Bazen grup terapisi içinde çizim, müzik, rahatlatma egzersizleri, hareket etme gibi sanat terapisi teknikleri bireysel teknikler olarak kullanılabilir (Staples vd., 2011).

3.1. Sanat Terapi Türleri

Sanat terapisi, dışavurumcu sanatlar terapisi, tıbbi sanat terapisi, görsel sanatlar terapisi başlıklarında; çizim, boyama, film, drama türleri, müzik, seramik, dans ve hareket, resim, kolaj, heykel, maket, ebru sanatı, fotoğraf, maske ve kuklalar, ritim ve müzik terapisi sanat terapisinde kullanılacak yöntemlerden bazılarıdır.

Dışavurumcu sanatlar terapisi: Dışavurumcu sanatlar terapisi hastane, rehabilitasyon, danışma ve psikoterapi bağlamında sanatın, imgelemin, hikaye anlatımının, müziğin, dramının, şiir ve yaratıcı yazmanın, dans ve hareketin, ve görsel sanatların bütünleştirilmiş bir şekilde insanın büyümesi, gelişimi ve iyileşmesi için kullanılmasıdır (Appalachian Expressive Arts Collective, 2003).

Müzik Terapisi, içgörü artırmada ve davranışların gelişmesi için bir köprü olabilen evrensel çok kültürlü bir deneyimdir (Silverman, 2008; Brown, 2001). Müzik terapisi bu alanda eğitim almış yeterliliğe sahip bir profesyonel tarafından terapötik bir ilişki içinde bireysel hedeflere ulaşmayı amaçlayan müzik müdahalelerinin klinik ve kanıta dayalı kullanımıdır. Müzik terapisi bireylerin fiziksel, duygusal, bilişsel ve sosyal ihtiyaçlarını ifade edebilmeleri için terapötik ilişki içerisinde kullanılır. Her müracaatçının güçleri ve ihtiyaçları değerlendirildikten sonra eğitilmiş müzik terapisti yaratıcılık, şarkı söyleme, hareket etme ve/veya müzik dinlemeyi içeren tedaviyi sağlar. Terapötik bağlamda müzikal katılım aracılığıyla müracaatçıların yetenekleri güçlendirilerek, onların yaşamlarındaki başka alanlara kaydırılır. Bu terapi ayrıca kelimelerle kendilerini ifade etmede zorlanmakta olanlara yararlı olarak iletişim yolları sağlar. Müzik terapisinde araştırma çoğu alanda etkinliği destekler. Örneğin; fiziksel rehabilitasyon ve hareketi kolaylaştırmak, bakım veren müracaatçıların motivasyonlarını arttırmak, müracaatçılara ve ailelerine duygusal destek sağlamada ve duyguların ifadesinde bir çıkış yolu olmak (American Music Therapy Association, 2016). Sosyal hizmet uzmanları uygulamalarında müziğin yukarıda saymış olduğumuz terapötik özelliklerini kullanarak müracaatçıların ve ailelerinin güçlerini ve sorunlarını rahat bir şekilde ifade etmesini sağlayabilir. Ayrıca müracaatçıların güçlü yanları geliştirilebilir, duygusal, bilişsel ve sosyal gereksinimleri karşılanabilir. Ailelerin bakım yükü nedeniyle yaşadıkları stres azaltılabilir. İhmal ve/veya istismara maruz kalan yaşlı, çocuk, kadın ya da engelli bireylerin kendilerini sözel olarak ifade etmeleri sağlanabilir. Sorunlarına saplanmış ve çözmekte zorlanan bireylerin stresleri azaltılarak, yeni bakış açıları geliştirmeleri sağlanabilir.

Tıbbi sanat terapisi, fiziksel olarak hasta, bedensel travmaya uğramış, ameliyat yada kemoterapi gibi girişimsel veya agresif tıbbi işlemlere maruz kalmış kişilerle çeşitli zihinsel tasvirlerin yeniden hatırlanması ve sanat dışavurumunun klinik uygulamasıdır (Malchiodi, 1993). Tamamlayıcı ve bütünleyici tıbbın bir biçimi olarak değerlendirilmektedir (Malchiodi, 2003).

Görsel Sanatlar Terapisi; Görsel sanatlar, insan ile var olan ve insan ile şekillenip gelişebilen bir olgudur. Tarihin başlangıcından beri süregelen bu olgusal gerçeklik içerisinde insan; duygu, düşünce, yaşayış ve inanışlarını görsel sanatlar aracılığı ile yansıtmış ve maddesel bir görüntüye dönüştürebilmiştir (Salderay, 2008; Gombrich, 2004).

Dramaterapi: Dramaterapi kişisel gelişimi, duygusal ve fiziksel bütünleşmeyi sağlamak ve semptomları yok etmek gibi terapötik amaçları gerçekleştirmek için drama ve tiyatro sürecinin, ürününün ve ilişkilerinin sistematik olarak kullanılmasıdır. (National Drama Therapy Association, 2007).

Dans/hareket terapisi (DHT): Dans/hareket terapisi değişim aracı olarak hareketi kullanmaya odaklanan psikoterapi formudur (Behar-Horenstein ve Ganet-Sigel, 1999).

Ritim terapisi; doğal akustik ritim enstrümanları kullanılarak, bedenin, zihnin ve hücrelerin çalışmasını hızlandıran doğrudan dışsal ritim titreşimleri ile bireylerin; fiziksel, duygusal, bilişsel ve sosyal içermelerini karşılamak, yeniden kazandırmak, korumak ve iyileştirmek için gerekli olan motivasyonu sağlamaya yardımcı olduğu belirtilmiştir (Müzik ve Ritim Terapi Merkezi, 2019).

3.2. Sanat Terapisinin Faydaları

Literatürde, müziğin, dramanın, görsel sanatların, dansın, resimin, heykelin vb. tüm sanat türlerinin sanat terapisinin içgörünün, farkındalığın, yaratıcı düşüncenin, özsaygının, beden imgesi hoşnutluğunun, yaşam kalitesinin, sosyal becerilerin artmasında, stres, depresyon, kaygı, duygusal problemlerin, yorgunluk hissinin azalmasında etkili olduğu sonucuna ulaşan çalışmalara rastlanmıştır (American Art Therapy Association, 2007; Appalachian Expressive Arts Collective, 2003; Bar-Sela vd., 2007; Monti vd. 2006; Ager vd., 2011; Tunç, 2007; Barret vd., 2003; Ehntholt ve Yule, 2006).

Tunç (2007), sanat terapisti, dramaterapi ve dans/hareket terapisini kullanarak hazırladığı değiştirilmiş sanat terapisti programını kullandığı çalışmasında ergen kızların beden imgesi hoşnutluklarını artırdığı sonucuna ulaşmıştır.

Barret vd. (2003) ile Ehntholt ve Yule (2006) araştırmalarında mültecilerin anksiyetesini azaltmada psiko-eğitim, yaratıcı teknikler ve rahatlama tekniklerini içeren yaratıcı sanat terapisinin etkili olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Rousseau vd. (2005) sanat terapisinin göçmen çocukların uyumsuz davranışları ve özsaygıları üzerinde etkili olduğunu saptamıştır.

Ager vd. (2011) yaratıcı sanat terapisinin travma sonrası stres bozukluğu, depresyon, anksiyete ve duygusal problemleri azaltmada etkili olduğunu bulmuştur.

Fitzpatrick (2002) çalışmasında, sanat terapisinin mülteci çocukların kontrol hissini artırmalarına, kimliklerini yeniden kavramalarına ve yaşadıkları kayıplarla yüzleşebilmelerine olanak sağladığını ileri sürmüştür.

Sanat terapisinin kadınların anksiyete, depresyon, yorgunluk hissini ve stres belirtilerini azalttığı ve yaşam kalitesini artırdığı sonucuna ulaşan çalışmalara da literatürde rastlanmıştır (Bar-Sela vd., 2007; Monti vd. 2006).

Sanat terapisti kısaca gelişim, görsel sanatlar (çizim, boyama, heykel ve diğer sanat formları) ve yaratıcı sürecin danışma ve psikoterapi modelleriyle bütünleşmesidir (American Art Therapy Associations, 2007).

Curry ve Kasser (2005) sanat terapisti tekniklerinden mandala çalışmasının kaygı üzerindeki etkisini araştırmışlardır. 20 dakikalık kaygı indüksiyonundan sonra yapılan mandala çalışmasının kaygıyı azalttığını bulmuşlardır.

Ritter ve Low (1996) yaptıkları meta-analiz çalışmasında Dans/Hareket Terapisti (DHT)'nin her yaş grubundan bireyin öz-saygı, kaygı, psikiyatrik bozukluklar ve beden farkındalığı gibi konularda etkili olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Hartz ve Thick (2005) on iki haftalık sanat terapisi uygulamasının suçlu ergen kızların öz-saygılarına etkisini araştırmışlardır. Alt ölçümlerinden olan fiziksel görünüş de dahil olmak üzere programın öz-saygılarını olumlu yönde arttırdığını bulmuşlardır.

Türkiye’de yürütülen bir çalışmada ise üniversite öğrencilerine yönelik uygulanan sanat terapisi programının ergenlerin iyilik-hallerine etkisi ölçülmüştür. Bu çalışma fiziksel iyilik-hali de içinde olmak üzere sanat terapisi programının etkili olduğunu göstermiştir (Oğuz-Duran, 2006).

O’Hara ve Lanoux (1999) dramının kız ergenlerde beden imgesine müdahalede etkili bir yöntem olduğunu vurgulayarak, dramatik yöntemler önermiştir.

4. Sanat Eğitimi

Sanatın eğitiminin bireylerin, ailelerin, grupların, toplulukların, toplumun ve insanlığın eğitimine sağladığı anlamlı katkı ve yarar göz ardı edilmemelidir. Sanatın sistematik ve eğitimsel fonksiyonları ise sanat eğitimi gereklidir. Sanat eğitimi, insanların kendi yaşantılarını amaçlı ve yöntemli olarak olumlu yönde dönüştürme, değiştirme, yetkinleştirme ve geliştirme sürecidir (Uçan, 2002).

Eğitim ile verilen sanat insanların birden fazla duyu organına hitap ettiğinden dolayı bireyin psiko-motor hareketlerini ve bedensel yeteneklerini geliştirmede önemli bir etki yaratmaktadır. Sanat eğitimi kişinin düşünce, duyu ve gözlemlerini en iyi şekilde aktarabilmek, yetenek ve yaratıcılığı beklenen düzeye çıkarabilmek ve bireylere eğlenmeyi ve heyecanı doğru şekilde yönlendirmeye kılavuzluk ettiğinden eğitimde önemli bir boşluğu da doldurmaktadır (Blaikie vd., 2004).

Özgüven, kendinin farkında olma ve yaratıcılık, elindekileri amaca yönelik başka bir şekillerde kullanabilme, üretebilme ve pratik çözüm becerileri yeteneği bireylere sanat eğitimi verilerek kazandırılabilir (Luehrman, 2002). Özellikle, sanat eğitiminde insanların özgür hareket edebilmesi, doğanın farkında olması ve ona hakim olabilmesi, bireylerin ruhsal ihtiyaçlarının giderilmesi, dengeli, modern, duyarlı bir toplum oluşturulması çabası da güdülür (Artut, 2004).

Toplum ve ülkeler için sanat eğitimi kaçınılmaz bir ihtiyaçtır. Sanayinin gelişimi ile kentselleşen toplumlarımızda bireylerin yalnızlaşması, insani yeteneklerinin azalması ve bunların kökeninde makineleşmenin yarattığı tekdüze hızlı yaşamın hakim oluşu, bireylerin problem çözme becerilerini azaltmakta ve rahatlama imkanlarını kısıtlayabilmekte, bireylerin üretme çabalarını almakta ve bu durum kopmaya, dengesizliğe ve yabancılaşmaya neden olabilmektedir (Üst, 2008). Bu nedenlerle sanat eğitimi tekdüzeleşen ve monotonlaşan dünyada bir çözüm aracı olabilir.

Jeffus’un, eğitim alanında yaptığı çalışmada, sanat eğitiminin problem çözme ve yaratıcı düşünme için en gerekli araçlardan biri olduğu savunulmuştur. Sanat eğitiminin birçok amacı olduğu söylenebilir. Bunlardan bazıları; kendini ifade etme becerisi kazandırmak; yaratıcılığı geliştirmek; sanat kültürünü aşılama; sosyal, ruhsal, bilişsel ve fiziksel gelişime katkı vermektir (Akt: Bayav, 2010: 66). Sanat eğitimi bireylerin dikkatlerini yoğunlaştırmalarını, davranışlarını, kişilik gelişimlerini ve gözlem yeteneklerini pozitif yönde etkilemektedir. Bunlarla birlikte sanat eğitimi yaşamı yorumlama, algılama, düşünce sistemlerini geliştirme, yaratıcılık, iletişim becerilerini geliştirmede de etkili olduğu düşünülmektedir (Mazlum, 2010: 178).

Sanat eğitimi, bireyin farklı kültürlere değer verme, estetik duyarlılık, karşı görüşlere saygı ve evrensel ortak bir değeri paylaşma gibi davranışları kazanmasında önemli olduğu düşünülmektedir. Mercin (2006)’in de değindiği gibi, sanat eğitiminin amaçlarına ulaşılabilmesi için, eğitim ortamı olarak sadece sınıf ortamından yararlanılmamalıdır. Sınıf ortamı yanında müzelerden, galerilerden ve sanatçı atölyelerinden de destek almak sanat eğitiminin niteliğini arttırabilir.

Sanat eğitimi genel eğitimin özgün bir parçasıdır. Bu alan diğer alanlardan farklı olarak kendine özgü konu, yöntem ve tekniklere sahiptir. Belki de özgünlük sayesinde genel eğitim süreci içerisinde diğer alanlardan farklı bir yerdedir (Ayaydın, 2010: 478). Aynı zamanda sanat eğitimi, genel eğitim programlarının bir tamamlayıcısıdır (NAEA, 1994). Sosyal hizmet uzmanlarının

sanatsal duyarlılığını ve yaratıcılığını artırmak ve sanat eğitiminin gelişebilmesi ancak üniversitelerde sosyal hizmet öğrencilerine verilecek eğitimin çıktısı olarak olabilir. Bunun için sosyal hizmet bölümlerinin müfredat hazırlama çalışmalarında sanat, sanat terapisi ve sanat eğitimi üzerine derslerin seçilmesinin önemi fazladır. Sosyal hizmet öğrencilerinde geliştirilecek sanat bilinci ise ancak öğrencilerin eğitim ve öğretim programlarına eklenecek seçmeli veya zorunlu derslerle veya bazı derslerin ilgili bölümlerine eklenecek konularla yapılabilir.

5. Sonuç ve Öneriler

Sanat terapisi temellerini yoğun olarak psikanalizden almıştır. Sosyal hizmette Freudyen gelişimden nasibini alarak 1900'lü yılların başlarında psikanalizden etkilenerek sağ altımı kullanmaya başlamıştır. Bu noktada sanat terapisinin ve sosyal hizmetin sağaltım yöntemleri, becerileri ve amaçları benzerlik göstermektedir. Sosyal hizmet uygulamalarında sanattan, sanat terapisinden ve sanat eğitiminden faydalanmak sosyal hizmet uzmanının çözüm becerilerini, özgüvenini, özsaygısını, empati becerisini artıracak gibi müracaatçının da farkındalığını, beden imgesi hoşnutluğunu, içgörüsünü, yaşam kalitesini, sosyal becerilerini artırıp; stres, anksiyete, yorgunluk hissi, duygusal problemleri gibi sosyal refahını etkileyen problemleri azaltacağı düşünülmektedir. Bu nedenlerle sosyal hizmet eğitiminde öğrencilerin sanat, sanat terapisi, sanat eğitimi konularında dersler alması önemlidir. Sosyal hizmet gibi tüm yardım mesleklerinin eğitimlerinde bu konulara yer verilmesi daha geniş boyutta toplum refahını da etkileyeceği düşünülmektedir. Bu nedenlerle;

- Sosyal hizmet lisans ve lisansüstü eğitim müfredatında sanat, sanat terapisi ve sanat eğitimi gibi derslere yer verilmesi,
- Tüm yardım mesleklerinde sanat ve sanata dair derslere müfredatlarda yer verilmesi,
- Sosyal hizmet lisans ve lisansüstü eğitim müfredatlarının gelişen bilim ve değişen topluma paralel bir şekilde revize edilmesi,
- Sanatın her alanında ortaya çıkan (ritim terapi, müzik terapi gibi) güncel konulara ders müfredatlarında ve içeriklerinde yer verilmesi,
- Bu konudaki derslerin sınıf ortamına bağlı kalınmayarak sanatın gerçekleştirileceği tüm ortamlarda yürütülmesi,
- Sanatın ve sanat terapisinin sosyal hizmet uygulamalarında faydasını sınavacak yeni çalışmaların yapılması,
- Sanat terapisinde kullanılan tekniklerden sosyal hizmet alanı için uygun olanların belirlenmesi amacıyla çalışmaların yapılması,
- Sanat, sanat terapisi ve sanat eğitimi konularında farkındalık oluşturmak ve görünürlük faaliyetleri kapsamında ulusal ve uluslararası kongre ve sempozyumlar düzenlenmesi,
- Sosyal hizmet eğitimcilerinin ve akademisyenlerinin katılımıyla sanat, sanat terapisi ve sanat eğitimi konularında çalıştaylar düzenlenmesi önerilmektedir.

KAYNAKÇA

- Ager, A., Akesson, B., Stark, L., Flouri, E. ve Okot, B., (2011). "The Impact of The School Based Psychosocial Structured Activities (PSSA) Program on Conflict-Affected Children in Northern Uganda." J Child Psychol Psychiatry, 52: 1124–1133.
- American Art Therapy Association (2007). 2 Temmuz 2019 tarihinde <http://www.arttherapy.org/> veritabanından alınmıştır.
- American Music Therapy Association (2016). 2 Temmuz 2019 tarihinde <http://www.musictherapy.org/about/quotes/> veritabanından alınmıştır.
- Anderson, T. (2003). "Art Education for Life." NSEAD. The International Journal of Art Design Education: Oxford. Jade, 22.1.
- Appalachian Expressive Arts Collective, (2003). *Expressive Arts Therapy: Creative Process In Art And Life*. North Carolina: Parkway Publishers.
- Artut, K. (2004). *Sanat Eğitimi Kuramları ve Yöntemleri*. Ankara: Anı Yayıncılık.

- Ayaydın, A. (2010). "Müziksel Zekânın Görsel Sanatlar Eğitimine Yansıtılması ve Etkinlik Örnekleri", 2. Ulusal Güzel Sanatlar Eğitimi Sempozyumu, Çanakkale.
- Barrett, P.M., Sonderegger, R. ve Xenos, S., (2003). "Using FRIENDS to Combat Anxiety and Adjustment Problems Among Young Migrants to Australia: Anational trial." Clin Child Psychol Psychiatry, 8: 241-260.
- Bar-Sela, G., Atid, L., Danos, S., Gabay, N. ve Epelbaum, R. (2007). "Art Therapy Improved Depression and Influenced Fatigue Levels in Cancer Patients on Chemotherapy." Psychooncology, 16: 980-984.
- Bayav, D. (2010). "İlköğretim Güzel Sanatlar Eğitiminde Görsel Algı", 2. Ulusal Güzel Sanatlar Eğitimi Sempozyumu, Çanakkale.
- Behar-Horenstein, L. S. ve Genet-Sigel, J. (1999). *The Art and Practice of Dance/Movement Therapy*. USA: Pearson Custom Publishing.
- Brawley, M., Emilia, E. vd., (1998). "At The Edge of The Frame: Beyond Science and Art in Social Work." Br. J. Social Wk. 28, 197-212.
- Brown, J. M. (2001). "Towards A Culturally Centered Music Therapy Practice." Canadian Journal of Music Therapy, 8: 11-24.
- Brommer, G.S. ve G.S. Horn, (1985). *Art in Your World*. Davis Publications. Inc. Worcester, Massachusetts U.S.A. Second Edition.
- Blaikie, F., Schönau, D. ve Steers, J. (2004). "Preparing for Portfolio Assessment in Art and Design: A Study of The Opinions and Experiences of Exiting Secondary School Students in Canada, England and Netherlands." The International Journal of Art Design Education, 23(3), 302-315.
- Castells, M. (2001). "Museums in The Information Era. Icom News (Newsletter Of The International Council Of Museums)", Volume 54, No:3. 19 General Conference, Barcelona.
- Coady, N. ve Lehmann, P. (2008). *Theoretical Perspectives for Direct Social Work Practice A Generalist-Eclectic Approach. Springer Series on Social Work*, S.573. ISBN-10: 0-8261-0286-7. New York.
- Curry, N. A. ve Kasser, N. (2005). "Can Coloring mandalas reduce anxiety?" Art Therapy: Journal of the American Art Therapy Association, 22(2): 81-85.
- Duyan, V. (2010). *Sosyal Hizmet Temelleri Yaklaşımları ve Müdahale Yöntemleri*. Ankara: Aydınlık Matbaacılık Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti.
- Ehnholt K. A. ve Yule W., (2006). "Practitioner Review: Assessment and Treatment of Refugee Children and Dolescents Who Have Experienced War-Related Trauma." Journal of Child Psychology and Psychiatry 47(12): 1197-1210.
- Fitzpatrick, F. ,(2002). "A Search for Home: The Role of Art Therapy in Understanding The Experiences of Bosnian Refugees in Western Australia." Art Therapy (4), 151-158.
- Gombrich, E. H., (2004). *Sanatın Öyküsü, Remzi Kitabevi*, İstanbul.
- Hartz, L. ve Thick, L. (2005). "Art Therapy Strategies to Raise Self-Esteem in Female Juvenile Offenders: A Comparison of Art Psychotherapy and Art as Therapy Approaches." Art Therapy: Journal of the American Art Therapy Association, 22(2): 70-80.
- Hasgöl, E. (2016). "Sosyal Hizmet Uygulamalarında Sanatın Önemi." International Journal of Innovative Research in Education, 3(2): 55-60.
- Kar, Ö. (2011). *Heykel ve Sanat Terapisi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Mersin Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin.

- Liz, H. ve Lynette, T. (2005). "Art Therapy Strategies to Raise Self Esteem in Female Juvenile Offenders: A Comparison of Art Psychotherapy and Art As Therapy Approaches." *Art Therapy: Journal of The American Art Therapy Assoc.* [serial online], 22: 70-80.
- Luehrman, M. (2002). *Art Experiences and Attitudes Towards Art Education.* *Studies in Art Education*, 43 (3): 197-218.
- Malchiodi, C.A. (2005). *Expressive therapies: history, theory, and practice.* Expressive Therapies. C. A. Malchiodi (Ed.), Guilford Press. 2 Temmuz 2019 tarihinde <http://www.guilford.com/excerpts/malchiodi3.pdf> veritabanından alınmıştır.
- Malchiodi, C.A. (1993). "Medical Art Therapy: Contributions to The Field of Arts Medicine." *International Journal of Arts Medicine*, 2(2):28-31.
- Malchiodi, C.A. (2003). *Using Art Therapy with Medical Support Groups.* In *Handbook of Art Therapy*, 1st ed. (Ed CA Malchiodi):351-361. New York, Guilford Press.
- Malchiodi, C. A. (1998). *The Art Therapy Sourcebook.* New York: McGraw Hill.
- Mazlum, Ö. (2010) "Sanat Eğitiminde Yaratıcı Düşünme", 2. Ulusal Güzel Sanatlar Eğitimi Sempozyumu, Çanakkale.
- Mercin, L. (2006). *Resim Dersini Müze Kaynaklı Oluşturmacı Öğrenme Yaklaşımı Etkinliklerine Göre Uygulamanın Erişkiye, Kalıcılığa ve Tutuma Etkisi.* Yayınlanmamış doktora tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Mercin, L. ve Alakuş, A.O. (2007). "Birey ve Toplum İçin Sanat Eğitiminin Gerekliliği." *D.Ü. Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9: 14-20.
- Monti, A.D., Peterson, C., Kunkel, S.J.E., Hauck, W.W., Pequignot, E., Rhodes, L. ve Brainard, G.C. (2006). "A Randomized, Controlled Mindfulness Based Art Therapy (MBAT) for Women With Cancer." *Psychooncology*, 15: 363-373.
- Moreno, J.J. (2001). *İçimizdeki Müziği Eylemek. Müzik Terapisi ve Psikodrama* (Çeviri Ed. İ., Doğaner). İzmir: Atadost Matbaacılık.
- Müzik ve Ritim Terapi Merkezi, (2019). 23 Haziran 2019 tarihinde <http://www.ritmoterapi.com/> veritabanından alınmıştır.
- National Art Education Association (NAEA) (1994). *The National Visual Arts Standards*, Reston, USA.
- National Drama Therapy Association, (2007), 2 Temmuz 2019 tarihinde <http://www.nadt.org/> veritabanından alınmıştır.
- O'Hara, E. ve Lanoux, C. (1999). "Deconstruction Barbie: Using Creative Drama As A Tool For Image Making in Pre-Adolescent Girls." *Stage of Art*, 10(3): 8-13.
- Oğuz-Duran, N. (2006). *Wellness Among Turkish University Students: Investigating The Construct and Testing The Effectiveness of An Art-Enriched Wellness Program.* Yayınlanmamış doktora tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Piaget, J. (1951). *Play, Drama and Imitations of Childhood*, London: Routledge & Kegan Paul.
- Ritter, M. ve Low, K.G. (1996). "Effects of Dance/Movement Therapy: A Meta-Analysis." *The Arts in Psychotherapy*, 23(3): 249-260.
- Rousseau, C., Drapeau, A., ve Lacroix, L., (2005). "Evaluation of A Classroom Program of Creative Expression Workshops for Refugee and Immigrant Children." *The Journal of Child Psychology and Psychiatry and Allied Disciplines*, 46.
- Rubin, J. A. (1999). *Art Therapy.* USA: Brunner/Mazel.

- Salderay, B. (2008). *Türkiye’deki Zihin Engelliler İş Okullarında Görsel Sanatlar Dersinin Öğrencilerin Beceri, Davranış ve Meslek Edinimindeki Katkısına Yönelik Öğretmen Görüşleri*. Yayınlanmamış doktora tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Sayar, Ö.Ö. (2005). “Sanat ve İnsana Yardım.” *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 16(2): 121-134.
- Serpen, A.S. ve Hasgöl, E. (2015). “Sosyal Hizmet Uygulamalarında Empatinin Önemi ve Yardım İlişkisi Üzerine Etkisi.” *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 35(2): 37-52.
- Silverman, M.J. (2008). “Nonverbal Communication, Music Therapy, and Autism: A Review of Literature and Case Example.” *Journal of Creativity in Mental Health*, 3: 3–19.
- Simon R. M. (1997). *Symbolic Images in Art As Therapy*. London: Routledge.
- Skidmore A. ve Thackeray, M.G. (1976). *Introduction to Social Work*. 2nd Ed. Prentice-Hall Englewood Cliffs.
- Staples, J.K., Atti, J.A.A. ve Gordon, J. S. (2011). “Mind-Body Skills Groups for Posttraumatic Stress Disorder and Depression Symptoms in Palestinian Children and Adolescents in Gaza.” *International Journal of Stress Management*, 18 (3): 246–262.
- Tazeoğlu Erol, H. (2016). *Bir Bilim Olarak Sosyal Hizmetin Sanatsal Yönü ve Bir Sanat Olarak Sinema İle İlişkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Başkent Üniversitesi, Ankara.
- Tosun, M. ve Erdoğan, Ş. (2013). “Mevlana Çevirilerinde Sembollerin Önemi: “Ney” ve “Gel” Örneğinde Mesnevi’nin Evrensel Hoşgörü Çağrısı.” *Akademik İncelemeler Dergisi*, 8(1): 347-362.
- Tunç, A. (2007). *Ergenlerin Olumsuz Beden İmgelerine Yönelik Geliştirilen Bilişsel-Davranışçı ve Değiştirilmiş Sanat Terapisi Programlarının Etkililiklerinin Karşılaştırılması*. Yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Uçan, Ali (2002). “Türkiye’de Çağdaş Sanat Eğitiminde Öğretmen Yetiştirme Süreci ve Başlıca Yapılanmalar”, Gazi Üniversitesi 1. Sanat Eğitimi Sempozyumu, Ankara.
- Üst, Ş. (2008). Sanat ve Sanat Eğitimi. 10 Temmuz 2019 tarihinde <http://www.61saat.com/m/?id=121&t=makale> veritabanından alınmıştır.

Review Article

Sosyal Hizmet Eğitiminde Sanat, Sanat Terapisi ve Sanat Eğitiminin  nemi

The Importance of Art, Art Therapy And Art Education In Social Work Education

Ergün HASG L

Sağlık Bilimleri Üniversitesi Gülhane Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü

ergun.hasgul@sbu.edu.tr

<https://orcid.org/0000-0002-1682-5213>

Extended Abstract

Introduction

Artistic sensitivity and creativity is an important instrument in the theory, education and application of social work. Art-sensitive and creative scientists and implementers can use art and creativity as a means of communication in meeting the social work needs of the client. Art is a concept that should dwell upon all disciplines rendering service to humanity such as social work, rather than targeting social work only.

In the literature, we have encountered studies suggesting that all types of art, such as music, drama, visual arts, dance, painting, sculpture are effective on increasing art therapy, insight, awareness, creative thinking, self-respect, body image satisfaction, life quality, social skills and reducing stress, depression, anxiety, emotional problems and sense of fatigue.

In the study, it is aimed to stress the importance of including art, art therapy and art education in preparing the social work curricula. With this design, the following sections will discuss the subject of social work as an area of art and science, art therapy and its types and art education.

Both science and art ground on creativity. Although there is a difference between them with regards to creative perception, that difference completes them methodologically. According to Johnson, there is no conflict between the scientific and the artistic aspect of social work. They complete each other. Because “artistic approaches that are used in practice accept not only the limits of scientific, mechanic and logical approaches, but also the significance of subjective values, as well as humanistic and creative elements”.

In the course of time, “art therapy” has emerged as a complementary therapy method on the basis of therapeutic and rehabilitative effects of the creative process of art. Art therapy is a multidisciplinary area that is defined as a combination of therapeutic process and creative process and benefits from almost all types of art. The purpose of art therapy is to reveal emotions and thoughts that are imbedded and suppressed in subconscious and to provide individuals with an insight concerning their maladaptive behaviour structures and defences.

As art therapy aims to encourage the individual to express herself/himself using symbols rather than words; expressionist symbols of all types of visual arts can be used. A number of artistic self-expression methods such as Drawing, Painting, Coloring, Collage, Sculpture, Ceramic, Mock-up, Photography, Masks and Puppets, Drama, Music, Dance and Film can be used.

Art therapy uses visual instruments, imagery, the client’s development that is formed with creative processes, as well as her/his abilities, personality, interests and reactions to the creative product on which she/he reflects her/his conflicts. Art therapy is therapeutic, because it reconciles

emotional conflicts, increases awareness, develops social skills, manages behaviors, solves problems, reduces anxiety, canalizes into reality and increases self-respect.

The topics of expressionist arts therapy, medical art therapy and visual arts therapy includes methods to be used in art therapy such as; drawing, coloring, film, drama types, music, ceramic, dance and action, painting, collage, sculpture, mock-up, marbling art, photography, masks and puppets, rhythm and music therapy.

In the literature, we have encountered studies suggesting that all types of art, such as music, drama, visual arts, dance, painting, sculpture are effective on increasing art therapy, insight, awareness, creative thinking, self-respect, satisfaction with body image, life quality, social skills and reducing stress, depression, anxiety, emotional problems and sense of fatigue.

Art education denotes the significant contribution to education of society and humanity by the individual. On the other hand, general and educational functions of art necessitate art education. Art education is a process of positively changing, transforming, developing and authorizing our own lives in a purposeful and systematic way.

The ability of self-confidence, self-discovery and self-creation, producing something other than what is already available and generating practical solutions to incidents can be brought in individuals only through art education.

Art education is a distinctive part of general education. In contradistinction to other areas, this area has distinctive subjects, methods and techniques. It has a different place within the general education process from other areas probably due to that distinction. Also, art education completes general education programs. Increasing the artistic sensitivity and creativity of social work experts and developing art education could only be possible through providing education to social work students in universities. Thus, it is of prime importance to select courses on art, art therapy and art education while preparing curricula for social work departments. On the other hand, awareness of art could be raised in students only through adding courses to the students' curricula or subjects to courses in certain departments.

Conclusion and Suggestions

It is believed that using art, art therapy and art education in social work applications will increase the solution skills, self-confidence, self-respect and empathy skills of social work experts and will also increase the awareness, body image satisfaction, insight, life quality and social skills of clients and it will decrease their problems affecting social welfare such as stress, anxiety, sense of fatigue and emotional problems. Due to all these reasons, it is important that students take courses on the subjects of art, art therapy and art education in social work education. It is believed that including these subjects in the education of all benevolence professions like social work will affect social welfare on a larger scale.

It is suggested to include subjects such as art, art therapy and art education in the social work curricula, include art and art-related subjects in the curricula of all benevolence professions, conduct these courses in all environments where art can be realized instead of depending on the classroom environment, implement new studies that can prove the advantage of art and art therapy in social work applications, implement studies to determine appropriate techniques used in art therapy for the area of social work, raise awareness of art, art therapy and art education, assemble national and international congresses and symposiums within the scope of visibility activities and organize workshops on art, art therapy and art education with the participation of social work trainers and academicians.